CUPRINS

INTRODUCERE **13**

CAPITOLUL I.
CONTEXTUL DEZVOLTĂRII FOTBALULUI ROMÂNESC **19**
Apariţia fotbalului în spaţiul românesc 21
Dezvoltarea fotbalului românesc după Primul Război Mondial 24

CAPITOLUL al II-lea.
ASCENSIUNEA INTERBELICĂ A RAPIDULUI **34**
Clubul Căilor Ferate Române 35
Drumul spre prima ligă 39
Paşii spre primul trofeu fotbalistic 47
Construcţia unei echipe stelare 57
Legendarul Baratky 61
Rapid devine specialista Cupei României 65
Probleme financiare şi implicaţii politice 72
Lupta pentru supravieţuire 80
Stadionul Giuleşti, element identitar primordial 84
Fotbal pe timp de război 88

CAPITOLUL al III-lea.
RAPIDISMUL şi COMUNISMUL **98**
Clubul Rapid, instrument politic în primii ani
ai comunismului 101
Nucleul ceferist, parte importantă a mişcării rapidiste 105
Înfiinţarea cluburilor departamentale şi transferul
de suporteri către Rapid 111
Obsedantul loc secund şi vremuri grele 117
Prima retrogradare şi tentativa de salvare pe linie politică 123
Oscilaţiile anilor 1950 127
Galeria şi simbolurile echipei 131
Rivalitatea cu Progresul 142
1961, un an al contrastelor 144
Vocile din tribune şi liderii lor 149
Rapidismul şi lumea artistică 155

Simbolul trompetistului: Tudorică 159
Rapidismul şi fenomene similare în spaţiul comunist 161

CAPITOLUL al IV-lea.
LIBERALIZAREA COMUNISMULUI ŞI PRIMUL TITLU DE CAMPIOANĂ AL RAPIDULUI 165
Construcţia unei campioane 165
Mitul lui Valentin Stănescu 169
Luptele cu Dinamo 173
Sezonul bucuriei istorice 179
Aventura europeană a Rapidului şi destrămarea echipei campioane 193

CAPITOLUL al V-lea.
PERIOADA DE UNITATE 1972-1989 199
O cupă pentru suporteri 199
Suporterism în clandestinitate 204
Un trofeu neaşteptat 208
Rapid se obişnuieşte cu Divizia B 213
De la „nu e peşte ca stavridul" la lupta cu partidul 218
Un imn izbăvitor în context de sărăcie fotbalistică 223
Podul Grant 228
Moartea lui Dan Coe 231
Revista de meci construieşte identitatea 235
O promovare fără sărbătoare 242
Revenirea în Giuleşti 249
Presiuni din partea rivalelor 253
Adevăr spus cu umor 256
Drumul spre a cincea retrogradare 261
Constantin Mincea, vocea continuităţii 263

CAPITOLUL al VI-lea.
REVOLUŢIE şi LA RAPID . UN SEZON SUB DOUĂ REGIMURI POLITICE 267

CAPITOLUL al VII-lea.
RAPIDISMUL DUPĂ 1989 279
Ascensiunea de după 1989 a Rapidului 283
Eroii şi idolii decăzuţi ai Rapidului capitalist 295
O nouă generaţie de suporteri 304

Ultraşi, aristocraţi, expaţi 310
Mitul toboşarului şi „triburile urbane” 315
Rapidism la feminin 317
Victimizare şi conspiraţionism, obsesie sau strategie? 321

CAPITOLUL al VIII-lea.
PROBLEME ETERNE ALE RAPIDISMULUI 325
Alteritate şi rasism 325
Rapid, un vehicul politic? 331
Finalul erei Copos şi drumul spre faliment 334

CONCLUZII 340

BIBLIOGRAFIE 345

INTRODUCERE

Până când vom putea să călătorim în timp, va trebui sa ne folosim de istorie și de exercițiul ei de a ne transpune în trecut. Pe vremea când nu erau ultrași, iar sociologia sportului nu se apucase să-i cerceteze, fotbalul romantic a oferit imboldul pentru fondarea a numeroase echipe. Unele s-au destrămat, altele au rezistat. Erau vremuri când prietenii creau cluburi sportive pentru a se distra și pentru a fi la modă.

De multe ori, discuția despre un club sportiv se reduce la numărul de trofee pe care acesta le are în palmares. Însă istoria și identitatea unui asemenea conglomerat nu înseamnă doar statistici și procente. Sufletul unui club sportiv nu stă neapărat în cifre și trofee. De aceea în momentul când am demarat documentarea pentru această lucrare, mi-am propus să conturez o imagine cât mai largă a fenomenului, care să includă și manifestările suporterilor, profilul vedetelor, implicarea autorităților și rolul administrației unui club.

Sportul nu mai este de mult doar un mijloc de recreere și pentru că a reușit să aibă un impact atât de mare asupra lumii, el a intrat în atenția sociologilor, psihologilor, antropologilor sau istoricilor. Deja numeroase lucrări serioase sunt consacrate acestui subiect pasibil a fi supus dezbaterilor în fiecare moment. Istoria sportului prezintă un interes crescut în spațiul occidental, unde s-au înființat în ultimele decenii institute de cercetare specializate în analizarea fenomenului sportiv. În România, științele sociale ale sportului nu sunt atât de vizibile și încă nu beneficiază de atenția cuvenită, ceea ce nu a împiedicat în ultimul

deceniu ca mai mulţi cercetători să se orienteze către subiecte din categoria amintită.

În societatea de după 1989, simpatizanţii echipelor din Bucureşti au continuat sub un regim democratic disputele pe care le avuseseră în perioada comunistă. Rapidiştii şi-au însuşit rolul taberei anticomuniste, pe care îl propagă în faţa cluburilor Dinamo şi Steaua. Fanii păstrează elementele care îi avantajează în definirea identităţii şi care le aduc argumente în duelul cu adversarii. Ei îşi fac cunoscute principiile şi promovează o istorie mai mult sau mai puţin deformată, din dorinţa de a-şi demonstra superioritatea.

Dinamo, Rapid şi Steaua au fost organizate după 1989 pe un model occidental, teoretic orientate către profit, dar istoria nu poate fi uitată şi neglijată. Cât timp Steaua şi Dinamo se vor lăuda cu palmaresul lor, din care o mare parte a fost realizat în perioada dictaturii comuniste, rapidiştii răspund, argumentând că trofeele au fost facilitate de acest regim politic autoritar, care le-a şi înfiinţat şi le-a impus în prima divizie. Cum nici una dintre tabere nu cedează, antagonismul tinde să-şi păstreze o linie clară. Atitudinile prezente îşi au rădăcinile într-un trecut destul de controversat, ale cărui dedesubturi probabil nu vor fi cunoscute niciodată în totalitate. De aceea, orice dezbatere de acest gen trebuie încadrată într-un context istoric destul de nuanţat.

Lucrarea de faţă vine să explice într-o oarecare măsură tendinţele argumentative şi să redea traseul unui fenomen special, ale cărui trăsături reies tocmai din istoria clubului. Rapidismul este termenul ales pentru că el circulă deja în cultura orală a sportului şi pentru că este o noţiune ce sintetizează mai multe elemente specifice clubului Rapid în general şi echipei de fotbal în particular. Rapidismul coagulează în acelaşi timp elementele specifice suporterismului, istoria echipelor sportive, vedetele care s-au identificat cu acest fenomen şi face apel la un sentiment comun.

Suporterismul iese din exclusivismului câmpului sportiv şi contribuie la construcţia şi consolidarea memoriei colective. Mai nou, studiile din ştiinţele umaniste evidenţiază contribuţia acestui fenomen social la definirea patrimoniului istoric şi cultural. Istoria socială a secolului nostru, dar mai ales a ultimelor decenii,

a cunoscut un proces rapid de redefinire. Atenţia cercetătorilor s-a orientat destul de serios în acest timp către domenii cunoscute altă dată ca aspecte ale vieţii private. Neglijate multă vreme, aceste arii de interes pentru populaţie (sportul, domeniul culinar, viaţa sexuală) s-au dovedit la fel de relevante pentru cunoaşterea istorică precum evenimentele politice.

Am ales această temă tocmai pentru a oferi nişte răspunsuri asupra unuia dintre cele mai sensibile subiecte din fotbalul românesc. Fenomenul rapidismului a crescut treptat în intensitate, căpătând de-a lungul timpului mai multe valenţe. Rapidismul nu se rezumă numai la fotbal, dar în acest sport el s-a manifestat cel mai clar. Pe stadionul de fotbal a căpătat cea mai mare amploare. Clubul are o istorie deosebită şi în volei, handbal sau chiar hochei, dar impactul asupra fanilor nu a fost atât de pronunţat sau mediatizat. Rapidismul a consemnat o întrepătrundere între suporteri şi club. A fost o mişcare socială şi sportivă de amploare, cu perioade mai mult sau mai puţin complicate de ambele părţi.

În România s-au făcut puţine studii de istorie asupra fenomenului fotbalistic. Există lucrări statistice şi memorii, dar foarte puţine studii cu caracter analitic. În ultimii ani, pe plan local, au început a fi realizate monografii ale echipelor de fotbal. Se distinge încă un nivel scăzut de caracter critic şi se păstrează un stil bazat pe oferirea de statistici. Ioan Chirilă[1] şi Virgil Economu au oferit lucrări care s-au apropiat mai mult de stilul istoric, dar operele lor sunt dominate de un puternic caracter jurnalistic. Despre Rapid s-a scris poate mai mult decât despre orice alt club din România, însă în acelaşi timp este puţin comparativ cu fenomene similare din alte ţări.

Echipa Rapid a constituit subiect de discuţie încă din perioada interbelică, dar primul volum despre istoria acestui club a apărut după Al Doilea Război Mondial, în perioada comunistă. Cei care au scris despre echipa giuleşteană au fost în general

[1] Ioan Chirilă (1925-1999), jurnalist sportiv, absolvent al Facultăţii de Drept în 1949. Din 1951 a lucrat ca redactor sportiv la Editura Uniunii de Cultură Fizică şi Sport, iar din 1959 a fost jurnalist la cotidianul Sportul Popular, transformat după 1990 în Gazeta Sporturilor. Ioan Chirilă este autorul a 27 de volume de publicistică închinate unor sportivi sau evenimente sportive.

oameni din presa sportivă, precum Ioan Chirilă, Cristian Costache, Constantin Firănescu sau Ion Cârstea. Cartea lui Ioan Chirilă, intitulată „Glasul roților de tren” este cea mai apreciată pentru firul narativ propus și pentru stilul ales. Volumul realizat de Cristian Costache și Ion Cârstea, „Fenomenul Rapid. Legenda continuă”, tratează istoria formației cu tot ceea ce înseamnă statistică și aduce completări informaționale la cartea lui Ioan Chirilă. Dacă prima lucrare se apropie mai mult de literatură, a doua este mai minuțioasă și mai consistentă în informații. Multe articole s-au scris despre anumite momente din istoria clubului. Foarte puțin a fost tratat subiectul fanilor, care împreună cu echipa au dat naștere fenomenului rapidismului. Alți jurnaliști, precum George Stanca și Ilie Dobre, au publicat și ei cărți despre suporteri și echipă, dar niciuna din lucrări nu are un caracter istoric.

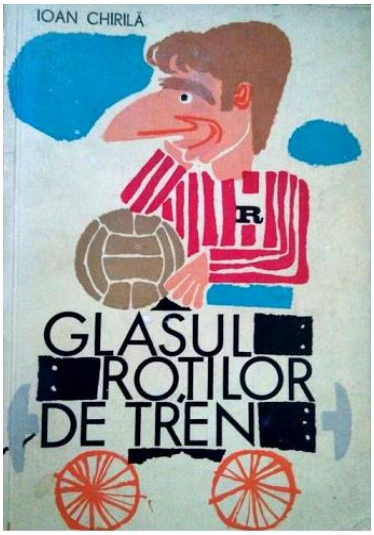

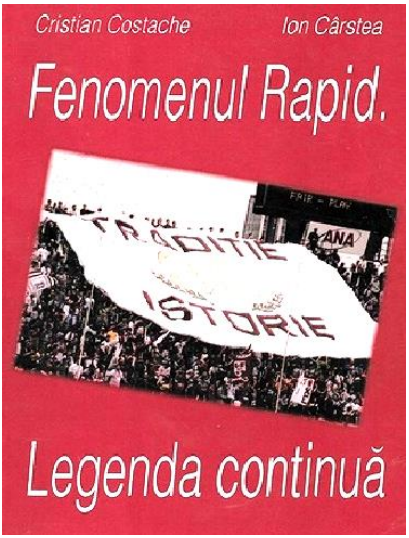

Cărți fundamentale ale rapidiștilor

Lucrarea de față a fost redactată pe parcursul a mai bine de 10 ani, pornind de la o lucrare de licență realizată la Facultatea de Istorie a Universității București în 2008. Sursele au fost multiple, tocmai pentru a avea o imagine cât mai clară asupra fenomenului.

Am parcurs mii de articole de presă, la fel de multe documente de arhivă, am lecturat şi analizat lucrările amintite anterior şi am realizat câteva zeci de interviuri de istorie orală cu foşti sportivi, conducători şi suporteri ai acestui club. Demersul a semănat cu îmbinarea unui puzzle, numai că de multe ori informaţiile se contraziceau, iar amintirile aveau piese lipsă. Deşi întotdeauna istoricul simte că lucrarea poate fi îmbunătăţită am considerat că este potrivit a furniza cartea în stadiul de faţă pentru a permite publicului din generaţii diferite accesul la o sursă importantă de informaţii şi interpretări. În plus, cartea poate constitui punct de plecare pentru alte lucrări sau pentru dezbateri.

Am auzit deseori noţiunea de rapidism şi am încercat o definire a acestui termen. Scriitorul Eugen Barbu, unul dintre suporterii clubului giuleştean, definea rapidismul ca o „boală a entuziasmului", însă dincolo de emoţia poetului, istoricul are datoria de a cerceta efectele „entuziasmului" şi cauzele „bolii". Nu toţi suporterii îşi pot defini atât de plastic ataşamentul faţă de club, dar tocmai această varietate a sentimentelor a făcut demersul mai captivant. Alţii înţeleg termenul într-un mod mai simplu, drept afecţiunea faţă de Rapid. Oamenii au încercat să răspundă la această întrebare în relaţie directă cu motivele pentru care ei ţin cu Rapid. Cei care susţin formaţia giuleşteană din repulsie faţă de sistemul comunist apreciază rapidismul în special ca o mişcare sportivă, dar şi de protest politic. Există oameni care au agreat sistemul, dar au fost şi susţinători ai Rapidului. Şi aceştia trebuie luaţi în seamă.

Actualitatea temei este justificată şi de lumea care se află în schimbare. Dimensiunea financiară este mult mai pregnantă, apar noi modele şi sunt susţinute noi valori. Este o fugă după status în care „a avea" este important, dar nu este şi suficient pentru „a fi cineva". Trofeele aduc faimă, dar nu întotdeauna şi suporteri, pentru că un rol important este deţinut şi de modul în care îţi conturezi această imagine. Rapidismul şi-a menţinut o înfăţişare ce a vrut să simbolizeze corectitudinea.

Se spune că valoarea unei lucrări este dată de întrebările la care răspunde. Este foarte important să ştii să pui întrebările. În acest caz este foarte important de stabilit dacă trebuie impusă o

definiţie strictă asupra rapidismului? Este rapidismul doar un fenomen sportiv sau o mişcare socială? Cât s-a implicat puterea politică în controlarea acestei mişcări a suporterilor şi cum a supravieţuit dacă era atât de dăunătoare? În ce măsură putem vorbi de un fenomen urban? Ce înseamnă rapidismul după 1989 şi cât de mult s-a transformat în primele trei decenii postcomuniste?

Am încercat să impun un discurs clar, cât mai obiectiv, care să preîntâmpine înţelegerea greşită a datelor. Cercetarea acestui subiect nu poate fi considerată încheiată. Istoria orală şi arhivele diferitelor instituţii pot aduce noi argumente sau contraargumente acestei lucrări. Însă, cred că ea poate fi considerată un punct de plecare în realizarea unor studii similare.